

1. PODJELE ELEKTROTEHNIČKIH MATERIJALA

1.1 Uvod

1. Koja je razlika između sirovine i proizvoda?

---

2. Što je tehnologija?

---

3. Koja je funkcija pomoćnih materijala?

---

4. Koja je funkcija konstrukcijskih materijala?

1.2 Neke podjele materijala

1. Materijali mogu biti

- _____
- kemijski spojevi
- legure
- umjetni spojevi
- _____ .

2. Materijali u elektrotehnici mogu se podijeliti na

- elektrotehničke
- konstrukcijske
- _____ .

5. Materijali su:

- _____
- keramike
- _____
- kompoziti
- biomaterijali
- pametni materijali
- nanomaterijali.

6. Metali su npr. željezo, _____, bakar, nikal, titan ili _____.

7. Metali su žilavi, _____, rastezljivi, otporni na lom, a mnogi dobro _____ i toplinu te nisu prozirni.

6 Podjele elektrotehničkih materijala

8. Keramike su spojevi između metalnih i nemetalnih elemenata, najčešće su spojevi _____, ugljika ili _____. To je široka skupina raznovrsnih materijala među koje se ubrajaju i _____. Također su čvrsti i žilavi, ali ne i _____. Često su izolatori i otporni na _____. Znaju biti optički _____.

9. Polimeri su _____ spojevi koji nemaju _____ u sebi. Niske su gustoće, nisu čvrsti i žilavi, a jesu _____ i _____. Niske su električne _____ i nemagnetski su.

10. Kompozitni materijali su:

- složeni iz dva ili više materijala koji mogu biti polimeri, metali ili keramike,
- svi spojevi kisika s metalima,
- keramički materijali posebne vrste.

11. Kako se materijali i dalje razvijaju, u novije vrijeme pojavili su se i _____, _____ materijali i _____.

1.3 Izbor materijala

1. Pri konstrukciji elektrotehničkih materijala, po-

trebno je voditi računa o mnogim svojstvima. Sva svojstva moraju odgovarati:

- zahtjevima korisnika
- _____
- posebnim uvjetima rada
- _____
- cijeni i dr.

2. Zahtjevi korisnika mogu se odnositi na:

- sigurnost
- _____
- način rukovanja
- _____
- standarde i norme.

3. Keramike koje se koriste kao toplinski štit moraju imati visoku temperaturnu stabilnost.

DA – NE

1.4 Ispitivanje materijala

1. Materijali se ispituju da bi se znalo koja su im svojstva.

DA – NE

2. Uvijek se traži optimum između svojstava kako bi se zadovoljio zahtjev cijene.

DA – NE

3. Proizvođačka služba tehničke kontrole obavlja poslove _____

_____
_____.

4. Kontrola materijala i proizvoda uvodi se radi smanjenja:

- _____
- otpada materijala
- dorade proizvoda
- zastoja u proizvodnji
- _____ .

6. Kojim se eksperimentima dokazuje valna priroda elektrona? _____

_____

_____

_____

_____

1.5 Građa tvari

1. Prema Bohru, energija se upija i odašilje _____

_____

iznosima. Oni se nazivaju kvanti.

DA – NE

2. Elektroni kruže oko jezgre po kvantiziranim stazama i tada ne gube energiju.

DA – NE

3. Za mjerenje iznosa energija koje upija ili odašilje atom koristi se jedinica elektronvolt, koja iznosi:

- a) $1,6 \cdot 10^{-13} \mu\text{J}$
- b) $16 \cdot 10^{-16} \text{J}$
- c) $1,6 \cdot 10^{19} \text{J}$
- d) $0,16 \cdot 10^{-9} \text{J}$

DA – NE

4. Elektroni _____ određuju kemijska svojstva atoma.

DA – NE

5. Što je spin elektrona?

_____

_____

_____

_____

7. Govori se da elektron ima i pridruženi val, što objašnjava njegova valna svojstva.

8. Prema Paulijevom načelu isključenja, u atomu se ne mogu nalaziti dva elektrona s tri jednaka kvantna broja.

DA – NE

9. Ako elektron prelazi iz niže u višu stazu, odašilje u okolinu kvant energije. U suprotnom upija.

1.6 Ionizacija

1. Energijske razine staza rastu kako se povećava njihova udaljenost od jezgre.

DA – NE

2. Ako se želi da elektron prijeđe na višu energijsku razinu, potrebno mu je oduzeti energiju.

DA – NE

3. Kad je elektron prešao u višu stazu, kaže se da je u _____ stanju.

8 Podjele elektrotehničkih materijala

4. Ako bi u nekom procesu atom primio dodatni elektron, imao bi višak elektrona. Tada bi opet postao ion. Takav se ion naziva _____.

5. Što je ionizacija? _____
_____
_____
_____

6. Energija _____
_____
_____ naziva se ionizacijskom energijom.

7. Stoga se kaže da električno nabijena tijela imaju vid potencijalne energije. Ta se energija naziva _____
_____.

1.7 Spajanje atoma

1. Izbacite uljeza. Primarne veze između atoma su:
- a) ionska,   b) polarna,
c) kovalentna,   d) metalna.
2. Težnja za stanjem minimalne energije razlog je spajanja atoma.

DA – NE

3. Ionska se veza u pravilu pojavljuje kod vezanja u spojeve atoma _____.

4. Ionska veza nastaje kad se spajaju atomi I. i II. stupca periodnog sustava (Li, K, Na, Mg...) s atomi-

ma VI. i VII. stupca. Pri tome atomi I. i II. stupca _____ elektrona postaju

_____. Atomi VI. i VII. stupca primanjem elektrona postaju _____.

5. Koje primjere ionske veze poznajete?

_____
_____

6. S ionskom vezom postiže se da svaki od elementa ima popunjene vanjske ljuske.

DA – NE

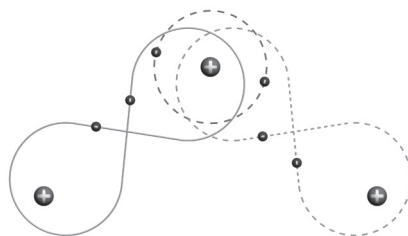
7. U pravilu, kod ionske veze, nemetali predaju elektrone iz vanjske ljuske metalnom atomu.

DA – NE

8. Kakvi su vodiči materijali koji se sastoje od ionske veze? _____
_____

9. Donja slika prikazuje primjer:

- a) ionske veze,
b) kovalentne veze,
c) van der Waalsove veze,
d) metalne veze.

10. Kod spajanja atoma na ovaj način, veze se ostvaruju dijeljenjem valentnih elektrona između susjednih atoma.

DA – NE

11. Kakvi su vodiči materijali napravljeni kovalentnim vezama? _____

12. Što je uzrok visoke vodljivosti materijala spojenih metalnom vezom? _____

_____

_____

_____

13. Ako se za primjer uzme bakar, ioni Cu^+ pakirani su _____ zbog učinka _____. Pri tome nastaje struktura u obliku _____.

14. Metali dobro vode toplinu, jer slobodni elektroni lako _____. Mogu lako _____ te stoga imamo osjećaj da su hladni.

15. Što je miješana veza? _____

_____

_____

_____

_____

16. Kakva je van der Waalsova veza? Objasnite privlačenje atoma tom vezom. _____

_____

_____

_____

_____

17. Vodikova veza nastaje između molekula u kojima su vodikovi atomi povezani s _____, kao što su npr. fluor ili dušik. Ova je veza slabija od _____, ali jača od _____.

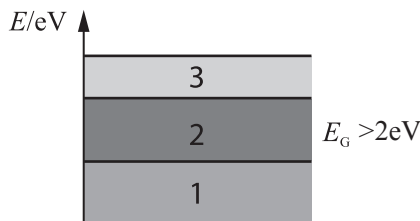
1.8 Podjela materijala prema električnim svojstvima

1. S obzirom na električno svojstvo provodnosti, tvari i elementi dijele se na:

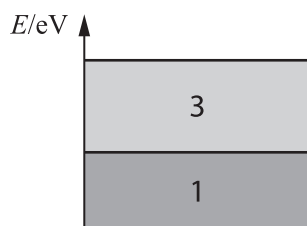
- _____
- poluvodiče
- _____

2. Donja slika prikazuje energijske pojase:

- a) poluvodiča,
- b) izolatora,
- c) vodiča.

3. Donja slika prikazuje energijski pojas poluvodiča.

DA – NE

4. Električna otpornost (ρ) je svojstvo materijala _____

električne struje.

5. Kod većine vodiča vrsta veze je _____ .
_____ stvaraju gusto pakirane strukture (slagaline).

6. Što su vodiči druge vrste? _____

7. Morska voda je:

- a) izolator,
- b) vodič prve vrste,
- c) vodič druge vrste,
- d) poluvodič.

8. Destilirana voda je:

- a) izolator,
- b) vodič prve vrste,
- c) vodič druge vrste,
- d) poluvodič.

9. Kod izolatora i poluvodiča, veze su ionske i kovalentne.

DA – NE

10. Objasnite svojim riječima kako nastaju energijski pojasevi. _____

_____

_____

_____

11. Pojasevi dopuštenih energija su _____ .
Pojasevi bez dopuštenih energija su _____ .

12. Na količinu slobodnih elektrona utječu energijske razine, vrsta materijala i temperatura.

DA – NE

13. S većim porastom temperature, izolatori sve više gube svoja izolacijska svojstva.

DA – NE

14. Poluvodički materijali (npr. germanij, silicij, selen, titanov oksid itd.) imaju električnu otpornost u granicama:

- a) od 0,000001 Ωm do 10 000 Ωm ,
- b) od 10 $\mu\Omega\text{m}$ do 100 k Ωm ,
- c) 10 Ωm do 10 k Ωm ,
- d) od $10 \cdot 10^{-9} \Omega\text{m}$ do 10 k Ωm .

15. Da bi kroz kristal mogla teći električna struja, elektroni iz valentnog pojasa trebaju prijeći u vodljivi pojas.

DA – NE

16. Da bi se to ostvarilo, treba im se predati iznos energije veći od širine zabranjenog pojasa.

DA – NE

17. Očito je da je razlika između poluvodiča i izolatora samo u _____.

Kod izolatora je on toliki da _____
___ u normalnom radu i pri normalnim uvjetima.

Statistički se i tada može dogoditi da koji elektron
_____, ali to je zanemarivi

broj.